

FRANC
KAFKA
AME
RIKA

Prevela s nemačkog
Tijana Tropin

■ Laguna ■

Naslov originala

Franz Kafka

DER VERSCHOLLENE

Translation copyright © ovog izdanja 2016, LAGUNA

Kolo I / Knjiga 1

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

AMERIKA

SADRŽAJ

I	Ložač	9
II	Ujak	41
III	Vila blizu Njujorka	56
IV	Marš do Ramzesa	91
V	U hotelu <i>Oksidental</i>	119
VI	Slučaj Robinson	145
	Mora da je ta ulica...	185
	„Ustaj! Ustaj!“, uzviknuo je Robinson...	239
FRAGMENTI		
	Bruneldin odlazak	253
	Karl je na jednom uglu video...	259
	Vozili su se dva dana...	279
	Tijana Tropin: <i>Pogovor</i>	281

I

LOŽAČ

Dok je sedamnaestogodišnji Karl Rosman, koga su siroti roditelji poslali u Ameriku zato što ga je neka služavka zavela i rodila njegovo dete, uplovljavao u njujoršku luku, na brodu što je već usporio, ugledao je kip boginje slobode, koji je odavno posmatrao, kao da ga je sunčeva svetlost iznenada jače obasjala. Ruka sa mačem uzdizala se kao da ju je upravo podigla, a oko njene prilike duvali su vetrovi slobode.*

„Kako je visoka“, rekao je za sebe i, kako uopšte nije pomišljao na iskrccavanje, rastuća bujica nosača koji su prolazili kraj njega postepeno ga je potisnula do ograde broda.

Neki mladić, sa kojim je za vreme plovidbe sklopio površno poznanstvo, rekao mu je u prolazu: „Pa zar vi još ne želite da se iskrccate?“ „Ma, spreman sam ja“, rekao je Karl

* Kip slobode sa mačem umesto baklje tek je prva, simbolički najznačajnija i najupadljivija od mnogih osobenosti Kafkine Amerike, u kojoj se San Francisko nalazi istočno od Njujorka, Njujork i Boston su povezani mostom, šilinci su u optičaju kao platežno sredstvo i tako dalje. U ovom prevodu, opredelili smo se za to da ne ispravljamo čak ni očite omaške (poput „Oklahame“ umesto Oklahome) i da ih, sem ove napomene, u daljem tekstu ne naznačavamo posebno. (Prim. prev.)

osmehujući mu se, pa podigao kofer na rame, od veselja i zato što je bio snažan dečko. Ali kad je bacio pogled preko glave svog poznanika, koji se, malčice mašući štapom, već udaljavao zajedno sa ostalima, primetio je da je dole u brodu zaboravio kišobran. Na brzinu je zamolio poznanika, koji nije delovao baš obradovano, za ljubaznost da na trenutak sačeka kraj njegovog kofera, hitro se osvrnuo oko sebe, kako bi se snašao prilikom povratka, i požurio da ode. Dole je, na svoju žalost, otkrio kako je hodnik koji bi mu poslužio kao prečica sad prvi put zaključan, što je verovatno imalo veze sa iskrcavanjem svih putnika, i morao je da s mukom potraži put kroz bezbroj malih prostorija, hodnika koji su neprekidno skretali, stepeništa koja su bila kratka, ali su se svaki čas nadovezivala jedno na drugo, i kroz praznu sobu sa nekim napuštenim pisaćim stolom, dok se zaista, pošto je tim putem prošao samo jednom ili dvaput i uvek u većem društvu, nije potpuno izgubio. Tako bespomoćan, kako nije nailazio ni na koga, samo je neprekidno nad sobom čuo bat hiljadu ljudskih nogu, i izdaleka, kao dah, poslednju tutnjavu već isključene mašine, bez razmišljanja je počeo da lupa po nekim nasumice odabranim vratašcima kod kojih je zapeo u svom lutanju.

„Pa otvoreno je“, viknuo je neko iznutra, i Karl je, iskreno odahnuvši, otvorio vrata. „Zašto tako ludački lupate na vrata?“, upitao je neki ogroman čovek, jedva pogledavši u Karla. Kroz nekakav plafonski prozor mutna svetlost, odavno istrošena gore u brodu, padala je u bednu kabinu u kojoj su se krevet, orman, stolica i taj čovek tiskali kao da su tu uskladišteni. „Zalutao sam“, reče Karl, „uopšte to nisam primetio za vreme plovidbe, ali ovo je užasno veliki brod.“ „Da, tu ste u pravu“, reče čovek sa izvesnim ponosom, ne prestajući da se bakće bravom nekog malog kofera, koji je

obema rukama svaki čas iznova zatvarao kako bi oslušnuo škljocanje bravice. „Ali uđite već jednom“, nastavio je čovek, „nećete valjda stajati napolju.“ „Da ne smetam?“, upita Karl. „Ma kako biste smetali.“ „Jeste li Nemač?“, pokušao je Karl još da se osigura, jer je čuo mnogo toga o opasnostima koje prete pridošlicama u Ameriku, posebno od Iraca. „Jesam, jesam“, reče čovek. Karl je još oklevao. Onda čovek neočekivano dočepa kvaku i zajedno sa vratima, zatvorivši ih, privuče i Karla unutra. „Ne mogu da podnesem kad me neko gleda iz hodnika“, reče čovek, vrativši se svom poslu sa koferom. „Ovde svako prođe i zaviri, ko to da izdrži.“ „Ali hodnik je sasvim pust“, reče Karl, koji je stajao neudobno stešnjen uz uzglavlje kreveta. „Da, sad“, reče čovek. „Ali reč i jeste o sada“, pomisli Karl, „sa ovim čovekom je teško pričati.“ „Ma lezite na krevet, tu imate više mesta“, reče čovek. Karl se uvukao u krevet, koliko se moglo, i pri tome se glasno nasmejao prvom uzaludnom pokušaju da se prebaci na drugu stranu. Ali tek što se našao u njemu, uzviknu: „Za ime božje, sasvim sam zaboravio na svoj kofer!“ „Pa gde je?“ „Gore na palubi, jedan poznanik mi pazi na njega. Kako se samo zvaše?“ I iz tajnog džepa, koji mu je majka za put ušila u postavu kaputa, on izvuče posetnicu. „Buterbaum, Franc Buterbaum.“ „Da li vam je taj kofer veoma potreban?“ „Naravno.“ „Pa što ste ga onda dali nepoznatom čoveku?“ „Zaboravio sam kišobran dole i otrčao sam po njega, ali nisam hteo da vučem kofer sa sobom. Onda sam još i zalutao.“ „Vi ste sami? Bez pratnje?“ „Da, sam.“ Možda bi trebalo da se držim ovog čoveka, prođe Karlu kroz glavu, gde ću sad odmah naći boljeg druga. „A sad ste još i kofer izgubili. O kišobranu i ne govorim“, i čovek sede na stolicu, kao da mu je Karlov slučaj postao donekle zanimljiv. „Ali verujem da kofer još nije izgubljen.“

„Blažen onaj ko veruje“, reče čovek i snažno se počeša po tamnoj, kratkoj, gustom kosi. „Na brodu se sa lukama menjaju i običaji, u Hamburgu bi vaš Buterbaum možda pričuvao kofer, ovde najverovatnije već ni od jednog nema ni traga ni glasa.“ „Ali onda odmah moram gore da to pogledam“, reče Karl i obazre se oko sebe da vidi kako bi mogao izaći. „Samo ostanite“, reče čovek i jednom rukom ga gurnu u grudi i natrag u krevet, prosto grubo. „A zašto?“, upita Karl ljutito. „Jer nema smisla“, reče čovek. „Uskoro ću i ja da pođem, onda idemo zajedno. Ili je kofer ukraden, onda nema pomoći i možete da plaćete za njim do kraja života, ili ga taj čovek i dalje čuva, onda je budala i neka čuva i dalje, ili je samo pošten čovek i ostavio je kofer da stoji, onda ćemo ga utoliko lakše naći kad se brod sasvim isprazni. Isto tako i vaš kišobran.“ „Vi se snalazite na brodu?“, upitao je Karl nepoverljivo, i učinilo mu se kako inače uverljiva misao da će se njegove stvari najlakše naći na praznom brodu ima neku skrivenu kvaku. „Pa ja sam brodski ložač“, reče čovek. „Vi ste brodski ložač!“, uzviknu Karl radosno, kao da to prevazilazi sva očekivanja, i pogleda čoveka izbliza, osloivši se na lakat. „Baš ispred sobe u kojoj sam spavao sa Slovacima kroz jedan otvor videlo se mašinsko odeljenje.“ „Da, tamo sam radio“, reče ložač. „Uvek sam se toliko zanimao za tehniku“, reče Karl, koji se držao određenog toka misli, „i sigurno bih kasnije postao inženjer da nisam morao da otputujem u Ameriku.“ „Zašto ste to morali da otputujete?“ „Ah, to!“, reče Karl i, odmahnuvši, odbaci čitavu priču. Uz to je gledao u ložača sa osmehom, kao da ga moli za popustljivost čak i za to što nije priznao. „Biće da ste imali neki razlog“, kaza ložač, i nije se znalo tačno da li time zahteva ili odbija pripovedanje o tom razlogu. „Sada bih mogao postati i ložač“, reče Karl, „mojim roditeljima je sad

potpuno svejedno šta ću postati.“ „Moje mesto je slobodno“, reče ložač, i u punoj svesti te činjenice gurnu ruke u džepove i, da bi ih protegnuo, zabaci na krevet noge u izgužvanim, gvozdenosivim pantalonama, sličnim kožnim. Karl je morao da se više pribije uza zid. „Napuštate brod?“ „Da, danas ćemo u pokret.“ „Zašto? Zar vam se ne dopada?“ „Pa, tako stoje stvari, nije uvek presudno to da li vam se sviđa ili ne. Uostalom, u pravu ste, i ne dopada mi se. Verovatno ne mislite rešeno o tome da postanete ložač, ali upravo onda se to može najlakše postati. Ja vam, dakle, odlučno savetujem da to ne uradite. Ako ste u Evropi hteli da studirate, zašto to ne biste i ovde. Pa američki univerziteti su neuporedivo bolji.“ „To jeste moguće“, reče Karl, „ali ja gotovo da nemam novca za studiranje. Doduše, čitao sam o nekoj ko je danju radio u nekoj radnji a noću studirao, dok nije postao doktor i, mislim, gradonačelnik. Ali za to je ipak neophodna velika istrajnost, zar ne. Plašim se da mi ona nedostaje. Osim toga, uopšte nisam bio bogzna kakav učenik, oproštaj sa školom mi zaista nije teško pao. A ovde su škole možda još strože. Engleski gotovo da i ne govorim. Uopšte, ovde imaju predrasuda prema strancima, verujem.“ „I vi ste to već iskusili? Pa, onda je dobro. Onda ste moj čovek. Vidite, ta mi smo na nemačkom brodu, on pripada liniji Hamburg–Amerika, zašto ovde nismo sve sami Nemci? Zašto je glavni mašinista Rumun? Zove se Šubal. Pa to je da čovek ne poveruje. I ta strвина goni na rad nas Nemce na jednom nemačkom brodu. Nemojte misliti“ – ponestalo mu je vazduha, zamahao je rukom – „da se ja žalim samo da bih se žalio. Znam da nemate uticaja i da ste i sami jadan momčić. Ali ovo je previše rđavo.“ I više puta je snažno udario pesnicom o sto, ne skidajući oka sa nje dok je udarao. „Služio sam ja već na tolikim brodovima“ – i naveo je

dvadeset imena jedno za drugim kao da su jedna reč, Karl se sasvim pomeo – „i odlikovao sam se, pohvaljivali su me, bio sam radnik po ukusu mojih kapetana, čak sam nekoliko godina bio na istom trgovačkom jedrenjaku“ – pridigao se kao da je to vrhunac njegovog života – „a ovde na ovoj kutiji, gde je sve uređeno pod konac, gde se ne zahteva nikakva dosetljivost – ovde ništa ne vredim, ovde sam Šubalu stalno na putu, lenjivac sam, zaslužujem da me izbace i dobijam svoju platu iz samilosti. Razumete li vi to? Ja ne.“ „To ne smete dozvoliti“, reče Karl uzbuđeno. Gotovo da je izgubio osećaj o tome da se nalazi na nesigurnom tlu broda na obali nepoznatog kontinenta, toliko se ovde na ložačevom krevetu osećao kao kod kuće. „Jeste li već išli kod kapetana? Jeste li već od njega tražili pravdu za sebe?“ „Ah, idite, bolje odlazite. Ne želim vas ovde. Ne slušate šta kažem i savetujete me. Kako bih ja otišao do kapetana?“ I ložać je umorno seo i spustio lice u ruke. „Bolji savet ne mogu da mu pružim“, reče Karl u sebi. I uopšte je zaključio da bi bilo bolje da je otišao po svoj kofer umesto da ovde pruža save- te koje samo smatraju glupim. Kad mu je otac zauvek pre- dao kofer, u šali je upitao: Koliko ćeš ga imati? A sad je taj dragoceni kofer možda već odista izgubljen. Jedina uteha je još bila to što otac nije ni mrvicu mogao saznati o njego- vom sadašnjem položaju, čak i kad bi se raspitivao. Pomor- sko udruženje bi taman još moglo reći samo da je stigao do Njujorka. Ali Karlu je bilo žao što je do sada jedva koristio stvari iz kofera, iako mu je, na primer, odavno bilo neop- hodno da promeni košulju. Tu je, dakle, štedeo na pogre- šnom mestu; baš sada, na početku karijere, kad bi mu bilo neophodno da nastupi čisto odeven, moraće da se pojavi u prljavoj košulji. Bili su to lepi izgledi. Inače gubitak kofera uopšte ne bi bio tako težak, jer odelo koje je imao na sebi

bilo je i bolje od onog u koferu, koje je zapravo bilo samo odelo za slučaj nužde, a majka je čak morala da ga krpi pred sam polazak. Sad se setio i da je u koferu bilo još jedno parče verovske salame, koju mu je majka zapakovala kao dodatak, a od koje je uspeo da pojede samo najmanji deo, jer je za vreme plovidbe bio posve bez apetita i bila mu je sasvim dovoljna supa koju su delili u trećoj klasi. Ali sad bi voleo da mu je kobasica pri ruci, da je pokloni ložaču. Jer takve je ljude lako pridobiti ako im udelite neku sitnicu, to je Karl znao još od svog oca, koji je deljenjem cigareta pridobijao sve niske činovnike sa kojima je poslovno dolazio u dodir. Sad je Karl od stvari za poklanjanje imao još novac, a njega, ako je već možda izgubio kofer, zasad nije hteo da dira. Misli su mu ponovo skrenule na kofer i sada stvarno nije mogao da razume zašto je kofer za vreme plovidbe čuvao tako pažljivo da ga je stražarenje gotovo koštalo sna, ako sad dozvoljava da mu taj isti kofer tako lako oduzmu. Prisetio se pet noći tokom kojih je jednog malog Slovaka, koji je spavao dva ležaja dalje od njega, neprekidno sumnjičio da se namerio na njegov kofer. Taj Slovak je samo vrebao da Karl, konačno obrvan slabošću, na trenutak zadrema, kako bi privukao sebi kofer dugim štapom kojim se preko dana stalno igrao ili vežbao njime. Danju je taj Slovak izgledao prilično nevino, ali tek što bi pala noć, s vremena na vreme bi ustajao sa svog ležaja i tužno gledao prema Karlovom koferu. Karl je to mogao sasvim jasno razaznati, jer bi uvek tu i tamo poneko, gonjen nemirom iseljenika, zapalio svetiljčicu, iako je to bilo zabranjeno brodskim pravilnikom, i pokušavao da dešifruje nerazumljive prospekte iseljeničkih agencija. Ako je u blizini bilo takve neke svetiljke, Karl je mogao malo da odrema, ali ako bi bila daleko ili ako bi bio mrak, morao je držati oči

otvorene. To naprezanje ga je prilično iscrpelo. A sad je možda bilo sasvim uzaludno. Samo ako nekad bude negde naišao na tog Buterbauma.

U tom trenutku su se napolju, izdaleka, u dotle potpunoj tišini razlegli sitni brzi udarci, kao dečjih nogu, približavali su se uz sve jači zvuk i sad je to bilo mirno muško marširanje. Očigledno su išli u nizu, kao što je bilo prirodno u tesnom hodniku, čulo se zveckanje kao od oružja. Karl, koji je već bio blizu tome da se opruži na krevetu radi sna oslobođenog od svih briga o koferu i Slovaku, trgao se i podgurnuo ložača kako bi mu konačno skrenuo pažnju, jer čelo povorke kao da je upravo stiglo do vrata. „To je brodska kapela“, rekao je ložač. „Oni su gore svirali i sad idu da se pakuju. Sad je sve gotovo i možemo da krenemo. Dođite.“ Uhvatio je Karla za ruku, u posljednjem trenutku još skinuo sliku Majke božje sa zida nad krevetom, gurnuo je u džep na grudima, dohvatio svoj kofer i zajedno sa Karlom žurno napustio kabinu.

„Sad idem u kancelariju da kažem gospodi svoje mišljenje. Više nema nikog, ne mora se imati obzira“, ponavljao je ložač na razne načine i pokušao da u hodu, izbacivši nogu u stranu, zgazi pacova koji im je prešao put, ali ga je samo brže gurnuo u rupu do koje je ovaj blagovremeno stigao. Uopšte, pokreti su mu bili spori, jer iako je imao duge noge, ipak su bile preteške.

Prošli su kroz neko kuhinjsko odeljenje u kome je nekoliko devojaka u prljavim keceljama – namerno su ih polivale – čistilo posude u velikim čabrovima. Ložač je pozvao

izvesnu Linu, obujmio je rukom oko bokova i malo je poveo sa sobom, dok se ona neprekidno koketno oslanjala na njegovu ruku. „Sad će biti isplata, hoćeš li sa mnom?“, upitao ju je. „Što bih se mučila, bolje mi donesi novac“, odgovorila je, skliznula mu ispod ruke i otrčala. „Gde si pokupio tog lepog dečaka?“, doviknula mu je još, ali nije ni htela da čuje odgovor. Čuo se smeh svih devojaka koje su bile prekinule posao.

Ali njih dvojica su nastavili i stigli do vrata iznad kojih su malu nadstrešnicu nosile sitne, pozlaćene karijatide. Za brodsko uređenje, to je izgledalo prilično rasipnički. Kako je Karl primetio, on nikad nije zašao u ovaj deo lađe, koji je verovatno za vreme plovidbe bio rezervisan za putnike prve i druge klase, dok su sada, pred veliko spremanje broda, pregradna vrata bila izvađena iz šarki. Odista, već su se sreli sa nekoliko muškaraca s metlama na ramenima, koji su se pozdravljali sa ložačem. Karl se čudio tolikom prometu, u svom potpalublju treće klase on ga, svakako, nije baš iskusio. Duž hodnika su se protezale i žice električnih vodova, i neprestano se čulo neko zvonce.

Ložać je s poštovanjem zakucao na vrata, i kad se začulo „Napred“, pokretom ruke je pozvao Karla da uđe bez straha. On je i ušao, ali je zastao na vratima. Sa tri prozora sobe video je morske talase i, dok je posmatrao njihovo veselo kretanje, srce mu je zakucalo kao da nije pet dana neprekidno posmatrao more. Velike lađe ukrštale su svoje putanje, i popuštale pred naletom talasa samo koliko im je dozvoljavala njihova težina. Kad bi čovek zaškiljio, te lađe kao da su se njihale od silne težine. Na jarbolima su imale uzane ali duge zastave, koje su, doduše, bile napete od plovidbe, ali

su se i dalje koprcale levo-desno. Razlegali su se pozdravni plotuni, verovatno sa ratnih brodova; dok su im se čelične košuljice presijavale, topovske cevi jednog takvog broda koji je plovio nedaleko od njih kao da je tetošila pouzdana, glatka a ipak ne vodoravna plovidba. Lađice i čamci su se, bar sa vrata, mogli spaziti samo u daljini, kako u jatima ulaze u prolaze između velikih brodova. Ali iza svega toga stajao je Njujork i posmatrao Karla stotinama hiljada prozora svojih oblakodera. Da, u ovoj sobi je čovek znao gde se nalazi.

Za okruglim stolom sedela su tri gospodina, jedan brodski oficir u plavoj uniformi, a druga dvojica, činovnici lučke službe, u crnim američkim uniformama. Na stolu su ležali, visoko nagomilani, različiti dokumenti, koje je najpre preletao oficir s perom u ruci, da bi ih potom dodao ostaloj dvojici, koji su čas čitali, čas vadili izvode, čas ih smeštali u svoje aktentašne, ako baš ne bi jedan od njih, koji je gotovo bez prestanka zubima proizvodio neki tihi šum, diktirao nešto kolegi u protokol.

Kraj prozora je za pisaćim stolom, leđima okrenut vratima, sedeo jedan omanji gospodin i baratao velikim folijantima naređanim ispred njega, u visini glave, na jakoj polici za knjige. Pored njega je stajala otvorena i bar na prvi pogled prazna kasa.

Drugi prozor bio je slobodan i pružao je najbolji pogled. Međutim, u blizini trećeg stajala su dva gospodina u poluglasnom razgovoru. Jedan je bio naslonjen na zid kraj prozora,

takođe je nosio brodsku uniformu i igrao se balčakom sablje. Onaj sa kojim je govorio bio je okrenut prozoru i tu i tamo je nekim pokretom otkrivao deo niza odlikovanja na grudima ovog prvog. Bio je u civilu i nosio je tanku bambusovu palicu koja je, kako je obe ruke držao uz bokove, takođe štrčala kao sablja.

Karl nije imao mnogo vremena da sve razgleda, jer im je uskoro prišao jedan sluga i zapitao ložača šta želi, gledajući ga kao da mu tu nije mesto. Ložač je odgovorio, jednako tiho kao što je upitan, kako želi da razgovara sa gospodinom glavnim blagajnikom. Sluga je, sa svoje strane, pokretom ruke odbio tu molbu, ali je ipak na vrhovima prstiju otišao do gospodina sa folijantima, zaobilazeći okrugli sto u velikom luku. Taj gospodin, tačno se videlo, naprosto se ukočio od sluginih reči, ali se konačno osvrnuo ka čoveku koji je želeo da razgovara s njim, a onda je, strogo odbijajući, mahnuo i prema ložaču i, za svaki slučaj, prema slugi. Sluga se na to vratio ložaču i rekao tonom kao da mu nešto poverava: „Smesta se tornjajte iz sobe!“

Ložač je posle tog odgovora pogledao naniže u Karla, kao da je ovaj njegovo srce, kome nemo izliva svoj jad. Bez razmišljanja, Karl se otrgao, protrčao posred sobe, tako da je čak lako okrznuo naslonjaču oficira, sluga je protrčao pogrbljen i ruku raširenih da ga obuhvate, kao da lovi neku bubu, ali Karl je prvi stigao do stola glavnog blagajnika, gde se uhvatio za slučaj da sluga pokuša da ga odvuče.

Naravno da je čitava soba smesta oživila. Pomorski oficir za stolom je poskočio, gospoda iz lučke službe posmatrala su spokojno ali pažljivo, dva gospodina kraj prozora stala su jedan kraj drugog, sluga, koji je verovao da mu više nije mesto tu gde uzvišena gospoda već pokazuju zanimanje, povukao se u pozadinu. Ložač je na vratima napeto iščekivao trenutak

kada će njegova pomoć postati neophodna. Konačno je i glavni blagajnik u svojoj naslonjači izveo veliki okret udesno.

Karl je iskopao svoj pasoš iz tajnog džepa, ne ustručavajući se da džep izloži pogledima ovih ljudi, i umesto daljeg predstavljanja položio ga otvorenog na sto. Glavni blagajnik kao da je taj pasoš smatrao sporednim, jer ga je sa dva prsta čušnuo u stranu, na šta je Karl, kao da je ta formalnost obavljena na njegovo zadovoljstvo, vratio pasoš u džep. „Dozvoljavam sebi da kažem“, započeo je potom, „da je, po mom mišljenju, gospodinu ložaču naneta nepravda. Ovde je neki izvesni Šubal koji mu sedi na glavi. On sam je već radio na mnogim brodovima, koje vam sve može nabrojati, na potpuno zadovoljstvo, vredan je, trudi se na svom poslu i zaista se ne da uvideti zašto baš na ovom brodu, gde služba ipak nije tako preterano teška kao npr. na trgovačkim jedrenjacima, ne bi zadovoljavao. Zato mora biti da ga samo klevetanje sprečava da napreduje i uskraćuje mu priznanje koje inače sigurno ne bi izostalo. Ja sam rekao samo opšte o toj stvari, posebne pritužbe on će vam izneti sam.“ Karl se time obraćao svojoj gospodi, jer su zaista svi i slušali, a delovalo je verovatnije da će se među svima njima naći jedan pravednik nego da će taj pravednik biti baš glavni blagajnik. Iz lukavosti je Karl takođe prećutao da ložača poznaje tek odnedavno. Uostalom, govorio bi mnogo bolje da ga nije zbunjivalo crveno lice gospodina sa bambusovim štapićem, koga je prvi put spazio tek sa svog sadašnjeg mesta.

„Sve je tačno, reč po reč“, kaza ložač, pre nego što ga je iko pitao, da, pre nego što su uopšte pogledali ka njemu. Ta ložačeva ishitrenost bila bi velika greška da gospodin sa odlikovanjem, koji je, kako je Karlu sad sinulo, svakako bio kapetan, očigledno već nije i sam rešio da sasluša ložača. On je, naime, ispružio ruku i doviknuo ložaču: „Dođite ovamo!“,

glasom tako čvrstim da se po njemu moglo udarati čekićem. Sad je sve zavisilo od ložačevog ponašanja, jer, što se ticalo pravičnosti njegove žalbe, Karl nije imao nikakvih sumnji.

Srećom, ovom prilikom se pokazalo da je ložač već video dosta sveta. Sa uzornim mirom, u jednom potezu je iz svog koferčića izvadio svežnjić papira kao i beležnicu, i sa njima, kao da se to podrazumeva, uz potpuno zanemarivanje glavnog blagajnika, prišao kapetanu i rasprostro svoje dokazne materijale na prozorskom ispustu. Glavnom blagajniku nije preostalo ništa drugo sem da se i sam potruđi da im priđe. „Ovaj čovek je poznata svađalica“, rekao je radi objašnjenja, „on je više u blagajni nego u mašinskom odeljenju. On je Šubala, tog mirnog čoveka, doveo do potpunog očajanja. Slušajte!“, obratio se ložaču. „Vi ste zaista predaleko oterali sa svojom nasrtljivošću. Koliko puta smo vas već izbacivali iz prostorija za isplatu, kao što ste i zaslužili sa svojim sasvim, u potpunosti i bez izuzetka neopravdanim zahtevima! Koliko puta ste odatle dotrčali ovamo u glavnu blagajnu! Koliko puta vam je lepo rečeno da je Šubal vaš neposredni pretpostavljeni, jedini sa kojim treba da se raspravite, kao njegov potčinjeni! A sad čak dolazite ovamo kad je tu gospodin kapetan, ne stidite se da čak i njega opterećujete, nego se ne ustručavate ni da kao naučenog glasnogovornika vaših otrcanih optužbi dovedete sa sobom ovog mališu, koga uopšte prvi put vidim na brodu.“

Karl se na silu suzdržao da ne skoči napred. Ali tu je već bio i kapetan, koji je rekao: „Saslušajmo sad čoveka. Šubal mi je ionako s vremenom postao previše samostalan, čime, međutim, ne želim da kažem ništa u vašu korist.“ Ovo poslednje bilo je upućeno ložaču, bilo je i prirodno da se nije mogao smesta založiti za njega, ali činilo se da je sve na pravom putu. Ložač je započeo sa svojim objašnjenjima

i na samom početku se savladao, nazivajući Šubala gospodinom. Koliko se Karl radovao za napuštenim pisačim stolom glavnog blagajnika, gde je svaki čas pritiskao neku poštansku vagu, iz čistog uživanja. Gospodin Šubal je nepravedan. Gospodin Šubal daje prednost strancima. Gospodin Šubal je proterao ložača iz mašinskog odeljenja i dao mu da čisti klozete, što ipak svakako nije bio ložačev posao. Jednom je čak dovedeno u sumnju i poštenje gospodina Šubala, navodno pre prividno nego stvarno postojeće. Na tom mestu se Karl iz sve snage zagledao u kapetana, umiljato kao da je on njegov kolega, samo da ložačev ponešto nespretn način izražavanja ne bi nepovoljno uticao na njega. U svakom slučaju, iz silne priče nije se doznalo ništa konkretno, i mada je kapetan i dalje gledao pred sebe, a u očima mu se videla odlučnost da ovog puta ložača sasluša do kraja, ostala gospoda su ipak postala nestrpljiva i ložačev glas uskoro više nije neograničeno vladao prostorijom, što je davalo povoda za strah. Prvi je gospodin u civilu pokrenuo svoj bambusov štapić i počeo da lupka po parketu, premda tiho. Ostala gospoda su, naravno, gledala levo-desno, gospoda iz lučke službe, očigledno u žurbi, opet su se latila akata i počela da ih pregledaju, iako i dalje pomalo rasejano, brodski oficir se opet primakao svom stolu, a glavni blagajnik, koji je verovao da je dobio igru, ironično je duboko uzdahnuo. Kao da je od nastupanja opšte rasejanosti bio pošteđen samo sluga, koji je delom saosećao sa patnjama sirotog čoveka potčinjenog velikima, pa je ozbiljno klimnuo Karlu, kao da time nešto želi da objasni.

U međuvremenu se pred prozorima nastavljao lučki život, kraj njih je prošao niski teretnjak, sa hrpom buradi, koja su morala biti čudesno uskladištena da se ne bi kotrljala, i gotovo izazvao pomrčinu u sobi; mali motorni čamci, koje

bi Karl sad, da je imao vremena, mogao podrobno da razgleda, šišтали su pravo kao strele, prema grčenju ruku čoveka koji je uspravno stajao za kormilom, neobična plovila su tu i tamo samostalno izranjala iz nemirne vode, odmah bi opet bila preplavljena i potonula bi pred začuđenim očima, mornari su, teško se naprežući, veslali na čamcima okeanskih parobroda, punim putnika koji su sedeli nepomično i puni iščekivanja onako kako su ih saterali u čamce, iako poneki nisu mogli da odole a da se ne osvrnu ka promenljivim prizorima. Kretanje bez kraja, nespokoj što ga je nemirni element prenosio na bespomoćne ljude i njihova dela.

Ali sve je opominjalo na žurbu, na razgovetnost, na sasvim tačno predstavljanje, a šta je radio ložać? On se, doduše, oznojio od pričanja, drhtavim rukama odavno nije mogao da drži papire na prozoru, iz svih pravaca su ka njemu navirale žalopojke na Šubalov račun, od kojih je, po njemu, svaka pojedinačna bila dovoljna da u potpunosti sahrani tog Šubala, ali ono što je kapetanu mogao pokazati bilo je samo tužna, izmešana bujica svega toga. Gospodin sa bambusovim štapićem odavno je tiho zviždukao ka tavanici, gospoda iz lučke službe već su privukla oficira za svoj sto i nisu pokazivala nameru da ga ikad više oslobode, glavnog blagajnika je vidljivo svrbelo da se umeša, u čemu ga je sprečavala samo kapetanova smirenost. Sluga je u stavu pripravnosti svakog časa očekivao neku kapetanovu naredbu koja bi se odnosila na ložaća.

Tu Karl više nije mogao da stoji skrštenih ruku. Dakle, lagano je prišao grupi, u hodu utoliko brže razmišljajući kako bi mogao da što spretnije pristupi stvari. Stvarno je bilo krajnje vreme, još samo malo i lako bi obojica mogli izleteti

iz kancelarije. Mogao je kapetan biti dobar čovek i još povrh toga, kako se Karlu činilo, imati neki poseban razlog da se pokaže kao pravičan pretpostavljeni, ali na kraju krajeva nije bio neki instrument koji bi čovek mogao satrti svirajući na njemu – a ložać se upravo tako odnosio prema njemu, doduše zbog svoje beskrajne ogorčenosti.

Karl, dakle, reče ložaču: „Morate to jednostavnije pričati, jasnije, gospodin kapetan ne može sve pravilno da oceni kad mu ovako pričate. Zar on svakog mašinistu ili potrčka zna po prezimenu ili čak po imenu, pa da zna, čim vi izgovorite neko takvo ime, o kome se radi? Sredite svoje pritužbe, navedite najpre najvažnije pa onda opadajućim redom sve ostalo, možda onda uopšte više neće biti nužno da većinu stvari i pomenete. Pa meni ste to uvek tako jasno prikazivali.“ Ako se u Americi mogu krasti koferi, može se tu i tamo i slagati, pomislio je kao opravdanje.

Samo da je to pomoglo! Da nije već bilo i prekasno? Ložać je, doduše, odmah zastao čuvši poznati glas, ali očima sasvim zamagljenim suzama, uvređenom muškom čašću, strašnim uspomenama, krajnjom sadašnjom nevoljom, nije više mogao ni da razazna Karla. A i kako bi, Karl je to sada lepo uviđao ćutke stojeći pred utihlim čovekom, kako bi on sad odjednom izmenio svoj način govora kad mu se činilo da je već rekao sve što je trebalo reći, ne dobivši ni najmanje priznanje, a da sa druge strane još ništa nije rekao, a sad ne može ni da opterećuje gospodina time da još sve sluša. I u takvom trenutku pride nailazi njegova jedina pristalica, Karl, želi da mu pruži dobar nauk, ali mu umesto toga pokazuje da je sve, sve izgubljeno.

Da sam ranije prišao umesto da gledam kroz prozor, reče Karl sebi, spusti pogled pred ložačem i pljesnu se rukama po šavu pantalona, u znak kraja svakoj nadi.